

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

HRANICE A HORIZONTY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ (OD PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY K PŘEDŠKOLNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ)

Doc. PhDr. Eva Opravilová, CSc.

PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

18. 10. 2013 MŠMT

ANOTACE

- Příspěvek sleduje historický vývoj změn vztahu k dítěti a jejich odraz v názorech na předškolní výchovu a vzdělávání.
- Za základní východisko považuje pochopení specifických potřeb a důvěru ve schopnosti dítěte.
- Zdůrazňuje význam vzniku veřejných předškolních institucí a jejich vliv na předškolní vzdělávání.
- Srovnává podmínky vzdělávání v rodině a předškolní instituci.
- Upozorňuje na rizika a výzvy současného předškolního vzdělávání.
- Optikou Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání klade otázky kde jsou hranice předškolního vzdělávání a jaké jsou jeho současné horizonty.

ČINITELÉ PROMĚN

- vývoj názorů na hodnotu dítěte a dětství,
- nové poznatky teorie a praxe,
- proměny rodiny,
- měnící se požadavky společnosti.

Etapy vývoje vztahu k předškolnímu dítěti

- Dítě – životní samozřejmost
- Dítě - součást domácnosti
- Dítě - příležitost k prezentaci
- Dítě - střed vesmíru
- Dítě - nevyužitý potenciál
- Dítě - svobodný autonomní jedinec

Mezníky v pohledu na význam předškolní výchovy

- J. A. Komenský
- J. J. Rousseau
- Vznik veřejných předškolních institucí
- Hnutí za novou výchovu
- Osobnostně orientovaný model

Přínos veřejné předškolní výchovy

- klade nově otázku smyslu a funkce předškolní výchovy
- umožňuje lépe poznat zájmy a specifické schopnosti
- odhaluje netušené možnosti společného působení
- přináší pozoruhodné výsledky i rizika

Nová výzva předškolní výchově přechod k předškolnímu vzdělávání

Obecné vymezení vzdělání

- učit se dodržovat lidská práva
- jednat demokraticky
- chovat se v souladu s tendencemi rozvoje

Vymezení předškolního vzdělávání

- vznik mezinárodní normy pro klasifikaci ve vzdělávání ISCED (International Standard Classification of Education)
- UNESCO 1997

Vymezení předškolního vzdělávání

- Je součástí celoživotního vzdělávání, a proto vytváří programy, které svými obsahy připravují děti na školní vzdělání.
- Ovlivňuje školskou politiku, protože dětem přináší prokazatelné dlouhodobé pozitivní výsledky pro další život a rozvoj.
- Znamená změnu v tradičním pohledu na období dětství a dítě, které bylo dříve chápáno převážně jako objekt výchovatelské péče se nyní stává subjektem vzdělávání.

Dopad vzdělávací politiky na současné podmínky předškolního vzdělávání

PŘÍNOS

- naplňování potřeb
- optimální podmínky pro rozvoj schopností a zájmů každého jedince
- posilování práv dítěte
- vstřícná sociální politika vůči rodině

RIZIKA

- preferování zájmů společnosti nad zájmy jedince
- nebezpečí přetěžování
- manipulace

DEFINICE PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

Předškolní výchova a vzdělání je proces nezávislý, který musí směřovat k nejlepšímu prospěchu dítěte.

Pohled na předškolní vzdělávání optikou rodiny

Rodina a její priority

- uplatnění
- úspěch
- společenské uznání
- informovanost

Pojetí

- tradiční
- liberální
- ambiciózně racionální
- hledající

Stimulační inflace

- Permanentní aktivizace
- Akčnost
- Nadstandardní nabídka
- Uplatnění
- Soutěživost
- Prezence

**JAK ZLEPŠIT VZTAHY
A VYCHOVAT ÚSPĚŠNÉ DÍTĚ**

- Jak úspěšně komunikovat se svým okolím?
- Jak vytvořit či udržet přátelské a podporující vztahy?
- Bě se porozumět realitě lidí a zvládat je?
- Jak motivovat děti a způsobit, že jsou samostatné?
- Jaký postoj je potřeba zaujmout, aby Vás děti poslouchaly?

Máte obavy, jak to půjde dál?
Nebo chcete jen vztah vyklepát či si potvrdit, co děláte správně?

Zároveň se seminář „Jak zlepšit vztahy a vychovat úspěšné dítě“ a získáte odpovědi na
váše úvahy a mnoho dalších!

**8.11.2011, 9:00 h
Bemotivace a GOSOP**

Více informací na
775 035 286 nebo
czslav@basic.cz

Pojetí dítěte a význam dětství

- Nerespektování X respektování období dětství
- Dítě jako věc nebo zboží
- Dítě jako nedokonalý člověk
- Dítě jako zmenšenina dospělého
- Hodnota dítěte pro rodinu
- Hodnota dítěte pro společnost
- Respektování samotné hodnoty dítěte
- Respektování potřeb dítěte
- Význam dětství v životě člověka

Nejbližší úkoly

- Jaké jsou reálné podmínky současného edukačního prostředí (situace v rodině, počty dětí ve skupinách a délka pobytu v mateřské škole).
- Jaký je skutečný dopad některých předpokládaných formativních vlivů (cizí jazyk).
- Jaké jsou indikátory kvality života dnešních dětí (poměr materiálních, kulturních a duchovních hodnot, které dítěti poskytujeme).
- Jakou váhu má profesionalizace předškolního vzdělávání (magistra, bakalářka nebo chůva na živnostenský list) a jak harmonizovat profesní kompetence s pozicí dítěte.
- Jaké jsou tradiční hodnototvorné konstanty současného dětství a kde se s nimi dítě může přirozeně setkávat.
- Jaké má dítě podmínky k adaptaci na změny a možnosti naplnit nároky, na ně kladené.
- Jaké jsou objektivně prokázané přednosti a rizika současného pohledu na předškolní dítě a jeho vzdělávání.

Dnešní postavení dítěte

- Co od dítěte očekáváme.
- Co mu poskytujeme, jaké pro ně vytváříme podmínky.
- Nakolik je ochraňujeme a nakolik je naopak vystavujeme záměrnému tlaku společenských požadavků.
- Jaké místo má dnešní dítě v rodině, ve školní instituci a ve společnosti vůbec.
- Jak naše společnost rozumí specifice dětství.
- A jaké změny v postavení dítěte lze v nejbližší budoucnosti očekávat.

Inovace v předškolním vzdělávání

Obecné vymezení

- Obnovení
- Zdokonalení
- Cíleně navrhovaná změna
- Novinka
- Nejdůležitějšími vlastnostmi inovací jsou tedy změna a novost

Možnosti pojetí

- Inovace institucí (zřizování firemních školek, „lesních tříd“)
- Inovace v zákoně (bezúplatnost posledního ročníku pouze po dobu 12 měsíců docházky do posledního ročníku MŠ)
- Inovace pregraduálního studia učitelů („současná trojkolejnost“)
- Inovace vzdělávacího programu (RVP PV)

Význam předškolního vzdělávání

- nedílná součást vzdělávací soustavy
- (nepovinná) etapa celoživotního vzdělávání (ISCED 0)
- vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání,
- napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání,
- poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (dle § 33 školského zákona)

Předškolní vzdělávání v 2011/2012

- Zajišťováno ve 4 931 mateřských školách,
- ve 108 mateřských školách speciálních,
- v přípravných třídách 198 základních škol a v přípravných stupních 57 základních škol speciálních.
- celkový počet dětí v předškolním vzdělávání 342 521, tj. meziroční nárůst o 4,2 %,
- podíl všech dětí v předškolním vzdělávání k populaci 3–5letých 98,8 %,
- vysoká účast pětiletých dětí v předškolním vzdělávání, nepovinné nabídky bez úplaty využívá více než 89,1 % z populace pětiletých dětí (<http://www.csicr.cz>).

Hledání příčin vysokého počtu odkladů školní docházky

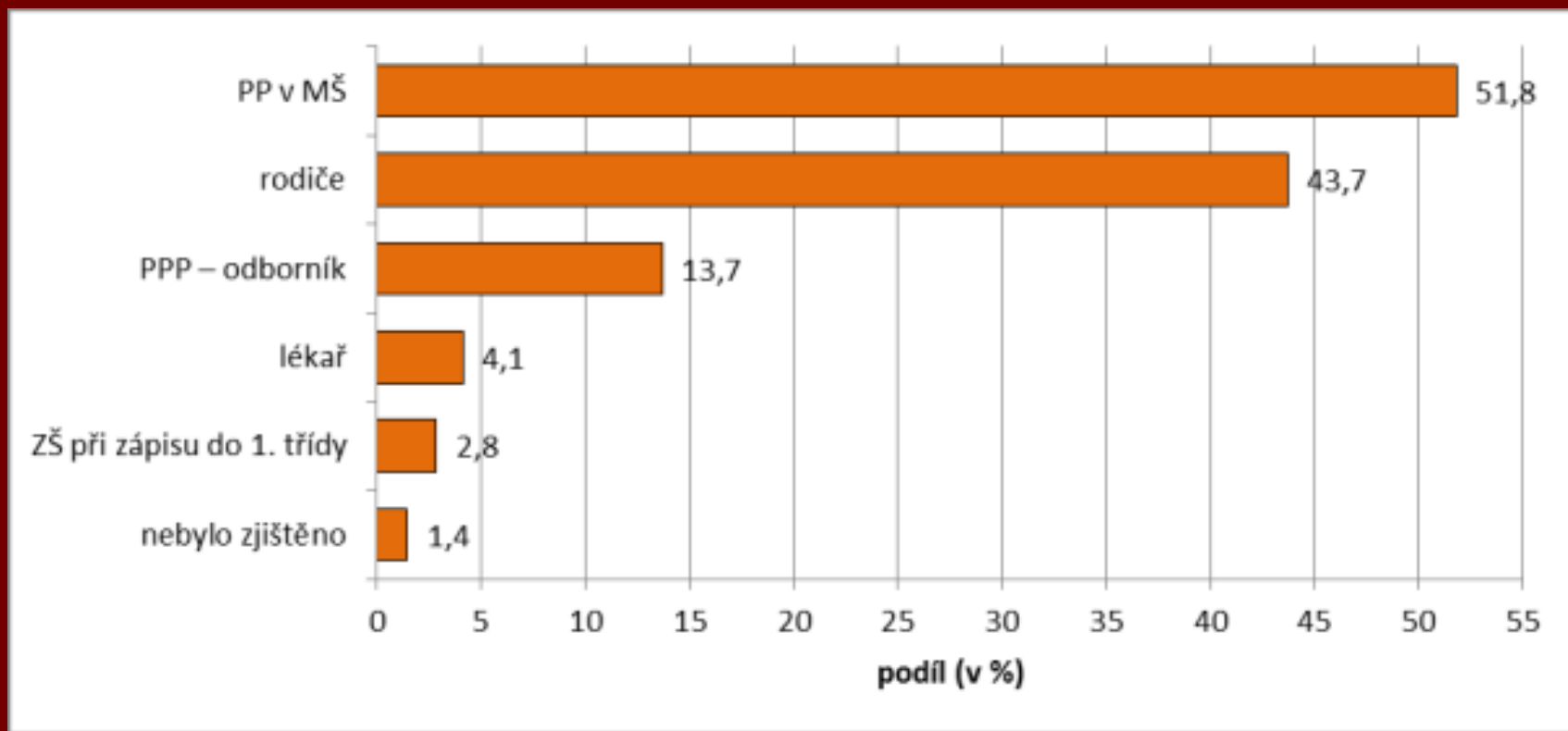
- Příčiny OŠD: logopedické vady a poruchy řeči (31,9 %), poruchy pozornosti a soustředění (31,3 %), opožděný vývoj řeči (11,2 %), nerozvinutá grafomotorika (14,6 %).
- Odklad školní docházky není chápán jako selhání dítěte či rodiče.
- Odklad školní docházky není ve společnosti vnímán jako handicap, ale mnohdy jako výhoda.
- Vysoké počty dětí ve třídě (63,2 % tříd s výjimkou počtu 25-28 dětí)
- Ve skupině dětí, které MŠ vůbec nenavštěvují, přetrvává vysoký podíl dětí romského etnika v sociálně vyloučených lokalitách.
- Chybí systémová pravidla pro identifikaci sociálně znevýhodněných dětí.
- Počet dětí cizinců se mírně zvyšuje.
- Problém s diagnostikou skupiny „nadaných dětí“.
- Návaznost preprimárního a primárního vzdělávání (nároky při zápisu do 1. tříd, „přijímací zkoušky“).
- Problém rodin (vysoká rozvodovost, výchova, časová zaneprázdněnost atd.)
- Nedostatky v předškolním vzdělávání???
- Nezralost dětí, nepřipravenost dětí pro zahájení povinné školní docházky???
- Nepovinné předškolní vzdělávání??? atd.

Statistika

Sledovaný parametr ČR	2010/2011	2011/2012
Počet dětí v PV celkem	328 612	342 521
Podíl 5letých dětí z celkové populace 5letých dětí (v %)	92,1	89,1
Podíl dětí se SVP z celkového počtu dětí v PV (v %)	2,9	2,8
Podíl cizinců v PV (v %)	1,3	1,4
Podíl dětí mladších 3 let v PV (v %)	10,0	9,2
Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou z celkového počtu dětí v PV (v %)	22,5	22,8
Počet odmítnutých žádostí o přijetí k PV	39 483	49 186

Zdroj: <http://www.csicr.cz/getattachment/e1b96137-2102-4a87-8cae-7384d9dba60c>

Iniciátor doporučení k odložení povinné školní docházky (v %)

Zdroj: <http://www.csicr.cz/getattachment/e1b96137-2102-4a87-8cae-7384d9dba60c>

Hledání řešení, jak snížit počet OŠD

- Zvýšit věk dítěte pro zahájení povinné školní docházky (od sedmi let).
- Snížit počty dětí ve třídách MŠ.
- Realizování stimulačních programů v MŠ.
- Formou pravidelné spolupráce MŠ s rodiči („učit rodiče, jak učit děti“).
- Proškolení pedagogů v mateřských i základních školách v rámci kurzů ČŽV.
- Zrušit ve školském zákoně možnost OŠD.
- Vytvořit metodiku práce s dětmi v posledním ročníku MŠ.
- Osvěta mezi rodičovskou veřejností.
- Vytvořit metodiku zápisu do 1. tříd ZŠ.
- Odstranit zápisy do 1. tříd ZŠ.

Existuje ideální řešení???

- Proč chceme zrušit OŠD?
- Proč rodiče OŠD požadují?
- Škodí OŠD samotným dětem?
- Proč učitele znepokojuje 23 % dětí s OŠD?
- Proč pracovníci PPP a PC doporučují OŠD?
- **Respektujeme všichni osobnostní předpoklady a možnosti každého dítěte?**

Problematika veřejně dostupné péče o děti do tří let v ČR

- Podpora rodiny x tržní společnost není k rodinám s malými dětmi příznivá
- Sladění pracovního a rodinného života rodin
- Naplnění „Bracelonských cílů“ (zjistit do roku 2010 dostupnost péče pro 33 % dětí do tří let)
- Státní podpora rodinám na základě rovnosti pohlaví, lepší uplatnění žen na trhu práce (dvouletá rodičovská dovolená)
- Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce
- Svoboda, nezávislost a seberealizace žen – matek umožňuje naslouchat svým dětem a být jím příkladem při vytváření jejich identity
- Bezpečné a podnětné prostředí pro děti
- Kvalifikovaná péče

Děti mladší tří let v mateřské škole?

- ANO či NE?
- Proč ANO? Proč NE?
- Garance kvality
- Analýza podmínek a možností zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol a vyhodnocení dalšího řešení rozšíření péče o děti do tří let (MŠMT, 2010)
- zařazování dětí od dvou let do mateřských škol
- a) zvláštní třídy pro děti od dvou do tří let,
- b) varianta, kdy děti od dvou let budou integrovány mezi starší děti.
- Zrušení jeslí (dle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, s účinností k 1. 4. 2012 nejsou zdravotnickým zařízením)
- Zařízení pečující o děti do tří let mohou být zřizovány obcemi nebo provozovány jako vázaná živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“
- Baby-sitting (volná živnost)
- Mateřská centra, dětské skupiny, firemní školky

Zřizování zařízení pro denní péči o děti mladší tří let při mateřských školách

- pokud je zájem ze strany rodičů, MŠ má volnou kapacitu, vhodné řešení při snížení počtu dětí
- zařízení jsou ve zřizovací listině právnické osoby vykonávající činnost mateřské školy
- další hlavní činnost (např. individuální péče o děti mladší tří let, poskytování péče a pomoci rodinám s dětmi od 1 do 3 let věku).
- ředitelka mateřské školy je zároveň ředitelkou tohoto zařízení, ale mzdy pracovníků hradí zřizovatel

Institucionální péče o děti mladší tří let v ČR

- Využít pokles předškolní populace k zajištění všeobecné dostupnosti a ke zkvalitnění předškolního vzdělávání (zaměřit se na děti s OŠD, nadané děti, děti se SP, děti dvouleté atd.)
- Expertní zpráva OECD (2000) – kritický postoj k výraznému úbytku jeslí, doporučení *„přehodnotit náš postoj k institucionální péči o nejmladší děti“* a vycházet z potřeb rodiny, neboť *„ stojí za to investovat do podpory matek a rodin, které touží sladit pracovní a domácí povinnosti a podporovat rozvoj dostatečné nabídky alternativ kvalitní péče o nejmladší děti“*
- *„Tato péče negativně neovlivňuje zdravý rozvoj dítěte a je srovnatelná s péčí o dítě v rodině“*
- *„Pro řadu dětí může být pobyt v jeslích dokonce výhodnější, zejména děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí mohou pobytem v jeslích jen získat“* (Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělání a péče o děti předškolního věku v ČR. MŠMT 2000)

DĚKUJEME ZA POZORNOST

